

Zbog ignoriranja krize u prošloj, 2008. godini, i nakon lokalnih izbora izvršen je rebalans proračuna. Tada sam se, i na ovim stranicama, zalagao da se odustane od lokalnih izbora i da se smanji broj općina i gradova sa sadašnjih gotovo 450 na 60 općina, te sa 21 županije na prihvatljivih 6 do 8 županija. To što sam predložio i nije bila neka velika mudrost ali je zadirala u mnoge političke interese i, po prirodi stvari, interesi su odnijeli, po tko zna koji put, pobjedu.

Drugi rebalans, nazvan Rebalans istine, tek je kozmetičke naravi. Odmah je nova premijerka najavila i Treći rebalans ne libeći se najaviti i dodatne rebalanse proračuna pa ako treba, kako je izjavila, ne treba bježati i od deset rebalansa proračuna. Jasno ona je to rekla kao metaforu kojom je želila istaći odlučnost Vlade da „posloži” stvari.

Najprije nekoliko riječi o proračunu kao takvom, a potom o problemima prisutne krize.

U tržišnim ekonomijama proračun je temeljni dokument putem kojeg država planira operativnu politiku. Drugim riječima proračun je sredstvo i instrument ekonomske politike. Rebalans proračuna znači da se nije dobro planiralo i da su ostvarena veća odstupanja od predvidivog/mogućeg. Ako je proračun sredstvo i instrument ekonomske politike tada su česti rebalansi znak da izvršna vlast ne upravlja procesima već da procesi upravljaju i iznuđuju dobre/loše mjere od strane izvršne vlasti. Prema tome, nije moguće podržati promjene proračuna ukoliko nisu identificirani ciljevi koji se žele ostvariti rebalansom proračuna. Politika „neka drži vodu dok majstori odu” nije razumno ponašanje i gospodarstvo, temeljem te i takve politike, dolazi u još nezavidniju situaciju. Rebalans kao alibi za povećanje porezne presije, u uvjetima kada je porezna presija ionako velika, može se interpretirati kao „izlaz za nuždu” koji neće dati pozitivnog/očekivanog rezultata. Sve u svemu potrebno je pristupiti rebalansu na primjeren način što znači da rebalans proračuna mora sadržavati dijagnozu stanja, prognozu kretanja u društvu ukoliko se ne izvrši rebalans proračuna, te cost-benefit analiza rebalansa proračuna. Ostalo je priča za malu djecu.

Glede drugog pitanja potrebno je ponoviti neka mišljenja koja su već iznijeta na ovim stranicama odnosno u mojim radovima u proteklih dvadesetak godina. Kriza se je u Hrvatskoj ustrajno gradila od 1995. godine. Od tada je bilo moguće pratiti rast potrošnje iznad mogućnosti. Kumulativni procesi sa multiplikativnim učincima doveli su nas u stanje u kojem se danas nalazimo. Priča o hrvatskoj krizi kao dijelu globalne krize samo je priča u koju više nitko ne vjeruje. Interpretacije izvršne vlasti je samo „guranje problema pod tepih” a ne analitički zasnovana analiza. Radi se o dvije krize. Naša domaća kriza ispoljila se je „odjednom” zbog globalne krize, koja je bila samo katalizator koji je ubrzao procese, a koje krhko hrvatsko gospodarstvo i društvo u cjelini nije moglo kontrolirati. Naprosto imali smo veću potrošnju od štednje i živili smo temeljem uvezene štednje što je imalo učinke pijanstva. Otrežnjenje znači da nemamo pravo trošiti u budućnosti trošiti koliko smo proizveli već puno, puno manje kako bi servisirali svoje dugove, odnosno vratili što smo olako od 1995. godine trošili. Koliko je to puno, puno zavisi o spremnosti vjerovnika da nam toleriraju. Drugim riječima, mogućnost potrošnje u budućnosti zavisit će u velikoj mjeri o političkim aspektima ovih i ukupnih globalnih procesa.

Što učiniti?

Kriza je velika i mora se nazavati depresijom. Ona će istovremeno biti dugotrajna jer su i problemi koje smo stvorili nerješivi u kratkom roku. „Na ljutu ranu ljuta trava” rekao bi naš narod. Da bi se to moglo učiniti potrebna nam je Velika koalicija koja će ne danas već duže vrijeme svoje stranačke interese podrediti problemima krize. To predlažem jer jedino tako je moguće očekivati kirurške zahvate koji su neophodni kako bi se ostvranilo bolesno tkivo koje iziskuje skupu terapiju bez nade da se tom i takvom terapijom riješe problemi. Osim toga uspjeh bi bio koristan i za jednu i za drugu stranku. Jasno, neuspjeh bi bio štetan i jednoj i drugoj stranci. Tada bi nestali brojni „ispravci netočnih navoda” koji su danas prisutni u Saboru koji šalju poruku neozbillnosti ponašanja dviju vodećih stranaka u ovako teškim i turbulentnim uvjetima. Osim toga Velika koalicija bi omogućila stvaranje jakog tima ekonomskih stručnjaka koji bi mogli svojim znanjem iznaći bolja rješenja za izlaz iz ove hrvatske depresije u odnosu na mogućnosti bilo ljevice bilo desnice bez obzira koliko nam oni govorili da su i jedna i druga politička opcija zapravo stranke centra. Socijalna bomba koja jača iz dana u dan ne ostvalja prostor kozmetici već stvara prostor radikalnoj kirurgiji. Kirurgija može riješiti problem ali ostavlja ožiljke što svakako valja imati u vidu kada se vrše radikalni zahvati.